

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Περιγραφή του εθίμου "οι Λαζαρίνες" όπως γίνεται στο χωριό Πολύφυτο του νομού Κοζάνης

Νικόλαος Δ. Δαλαμπής

doi: [10.12681/makedonika.793](https://doi.org/10.12681/makedonika.793)

Copyright © 2014, Νικόλαος Δ. Δαλαμπής

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Δαλαμπής Ν. Δ. (1963). Περιγραφή του εθίμου "οι Λαζαρίνες" όπως γίνεται στο χωριό Πολύφυτο του νομού Κοζάνης. *Μακεδονικά*, 5(1), 244–252. <https://doi.org/10.12681/makedonika.793>

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΘΙΜΟΥ «ΟΙ ΛΑΖΑΡΙΝΕΣ» ΟΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΠΟΛΥΦΥΤΟ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

Ἡ λέξις «Λ α ζ α ρ ί ν ε ς» ἀντιπροσωπεύει ἓνα παμπάλαιο γραφικὸ ἔθιμο τῶν χωριῶν, καὶ κυρίως τῶν ὄρειων, τῆς περιοχῆς Βελβενδοῦ καὶ Σερβίων, πιθανὸν δὲ καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς Μακεδονίας. Λαζαρίνες λέγονται τὰ κορίτσια, ποὺ παίρνουν μέρος στὸ ἔθιμο αὐτό. Λέγονται δὲ ἔτσι, γιατί τὸ ἔθιμο αὐτὸ γίνεται μία ἡμέρα πρὶν καὶ μία μετὰ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου, δηλαδὴ Παρασκευὴ — Σάββατο τοῦ Λαζάρου καὶ Κυριακὴ τῶν Βαΐων καὶ ἔχει ἄμεση σχέση ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον μὲ τὴν ἑορτὴ τοῦ Λαζάρου. Γιὰ νὰ γίνῃ ὅμως τὸ ἔθιμο αὐτό, χρειάζεται προετοιμασία, ἡ ὁποία διαρκεῖ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἀπαιτεῖ μεγάλες προσπάθειες ἐκ μέρους τῶν κοριτσιῶν, ποὺ θὰ πάρουν μέρος σ' αὐτό. Ἄς δοῦμε ὅμως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πῶς ὁργανώνεται καὶ πῶς γίνεται κατόπιν τὸ ἔθιμο.

Μόλις περάσῃ ἡ Καθαρὰ ἑβδομάδα, τὴν πρώτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, ὅλα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ συγκεντρώνονται σ' ἓνα σπίτι καὶ ἐκεῖ ἀποφασίζουν νὰ κάμουν τὸ ἔθιμο, δηλαδὴ νὰ γίνουν Λαζαρίνες. Ἀμέσως τότε ἡ πρώτη τους δουλειὰ εἶναι νὰ ζ ε υ γ α ρ ω θ ο ὦ ν. Ἡ κάθε μία δηλαδὴ γίνεται ζευγάρι μὲ τὴ φιλενάδα της ἢ μὲ μιὰ ἄλλη, ποὺ νὰ ταιριάζῃ περιποῦ στὴν ἡλικία καὶ στὸ ἀνάστημα. Ἀπαραίτητα πρέπει νὰ ἀποτελοῦν ζευγάρια καί, ἐὰν καμμία περισσεύῃ, δηλαδὴ δὲν μπόρῃσε νὰ βρῇ ζευγάρι, αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ λάβῃ μέρος μόνη της.

Ἐπίσης ὁποσδήποτε πρέπει ὅλα τὰ κορίτσια, ποὺ θὰ λάβουν μέρος, νὰ εἶναι κάτω τῶν δέκα ὀκτῶ ἐτῶν καὶ παρθένες. Ὅσοις γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο δὲν εἶναι ἐν τάξει ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς προσπαθοῦν μὲ διάφορες ἄλλες δικαιολογίες νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν συμμετοχὴ τους στὸ ἔθιμο, γιὰ νὰ καλύψουν τὸ πρᾶγμα. Μάταια ὅμως, γιατί οἱ ἄλλες τὸ πονηρεύονται καὶ ἀρχίζουν τὰ κουτσομπολιά.

Ἀπὸ τῆ στιγμῆ ἐκείνῃ ἡ κάθε μία πλέον γνωρίζει τὸ ζευγάρι της καὶ θὰ χωρίσουν μόνον, ὅταν τελειώσῃ τὸ ἔθιμο, δηλ. μετὰ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, ἀπὸ τὴν πρώτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν μέχρι τῆς παραμονῆς τοῦ Λαζάρου, κάθε βράδου τὰ κορίτσια, ποὺ ἀπὸ τώρα καὶ πέρα πλέον ὀνομάζονται Λαζαρίνες, ἀφοῦ τελειώσουν τὶς ἐργασίες τῆς

ἡμέρας στὸ σπίτι τους, συγκεντρώνονται σ' ἓνα ὠρισμένο σπίτι, τὸ ὁποῖο καθορίζεται ἐκ τῶν προτέρων ὡς τόπος συγκεντρώσεων, ὅπου μὲ τὴν καθοδήγηση καὶ τὴν ἐπίβλεψη τῆς σπιτονοικοκυρᾶς, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι πεπειραμένη καὶ νὰ γνωρίζη καλὰ κάθε τι, ποῦ ἔχει σχέση μὲ τὸ ἔθιμο, μαθαίνουν τὰ τραγούδια καὶ τοὺς χοροὺς ποῦ θὰ χρειασθοῦν, συγχρόνως δὲ ἡ κάθε μία ἔχει καὶ τὴν ἐργασία της μαζί, τὸ πλέξιμο ἢ τὸ κέντημα. Ἀφοῦ περᾶση ἡ ὥρα, πέρα δηλαδὴ ἀπ' τὰ μεσάνυκτα, ὅλες μαζί κ' ἡ κάθε μία μὲ τὸ ζευγάρι της φυσικὰ θὰ κοιμηθοῦν στὸ ἴδιο αὐτὸ σπίτι καὶ τὸ πρῶτ' χαράματα θὰ φύγουν πάλι γιὰ τὰ σπίτια τους, ὅπου τὶς περιμένουν οἱ καθημερινές τους ἀσχολίες. Στὰ καθημερινὰ αὐτὰ νυχτέρια μαζεύονται κι ἄλλες γυναῖκες ἀπὸ τὴ γειτονιὰ μὲ τὶς δουλειές τους, τὶς ρόκες, τὰ πλεξίματα κλπ. καὶ βοηθοῦν κι αὐτὲς τὶς Λαζαρίνες νὰ μάθουν καλὰ τὰ τραγούδια καὶ τοὺς χοροὺς, συγχρόνως δὲ περνοῦν εὐχάριστα τὴν ὥρα τους.

Κάθε Σάββατο, τὴν ὥρα ποῦ οἱ Λαζαρίνες θὰ συγκεντρωθοῦν γιὰ τὸ καθημερινό τους νυχτέρι, ὅλες μαζί μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴ νοικοκυρά, ποῦ ἔχει στὸ κεφάλι της δεμένο κόκκινο μανδῆλι, γιὰ νὰ διακρίνεται, θὰ ξεκινήσουν γιὰ τὴ βρῦση τοῦ χωριοῦ. Ὅλες εἶναι πιασμένες δύο δύο στὸ ζευγάρι τους καί, καθὼς προχωροῦν χορεύοντας καὶ κουνῶντας στὰ χέρια τους φανταχτερὰ μανδῆλια, τραγουδοῦν :

*Ἀπὸ πέρα πέρασα
κ' ἔσπειρα βασιλικὸν
κι κλωνάρια βαλσαμόν,
κ' ἔμαθα πὼς φύτρουσι.
Δὲν πῆγα νὰ τοὺν ἰδῶ,
νὰ τοὺν κόψου ἓνα κλωνάρι,
γιὰ νὰ τοὺν χαρῶ.*

Τὸ τραγούδι αὐτὸ συνεχίζεται, ὥσπου νὰ φθάσουν στὴ βρῦση. Στὸ δρόμο, καθὼς τὸ τραγούδι σκορπίζει τὶς ἀργόσυρτες παθητικὲς του νότες σ' ὅλο τὸ χωριὸ τούτῃ τὴν ἡσυχὴ βραδυνῆ ὥρα, οἱ νοικοκυρὲς ἀφήνουν γιὰ λίγο τὴν ἐργασία τους καὶ προβάλλουν στὰ παράθυρα καὶ στὶς πόρτες νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ καμαρώσουν τὶς Λαζαρίνες ποῦ περνοῦν. Κ' ἐκεῖνες, καθὼς περνοῦν χορεύοντας ἀνάλαφρα καὶ κουνῶντας μὲ χάριη στὸν ἀέρα τὰ μανδῆλια, κάτω ἀπὸ πλατύφυλλες συκιὲς καὶ βαθύσκιωτα πανύψηλα πλατάνια καὶ χάνονται ἀγάλλι ἀγάλλι στὴ στροφή τοῦ πράσινου δρομίσκου τῆς ρεματιᾶς, φαντάζουσαν ἅν ξωτικὲς νεράϊδες, ποῦ πέρασαν καὶ χάθηκαν, ἅν ὀπτασία μαγική.

Σὰν φθάσουν στὴ βρῦση, στέκονται γιὰ λίγο καὶ τραγουδοῦν :

*Τὰ πηγάδια μὲς τὴ χώρα,
δάφνου μ' τοῦ Μαῖός,*

πὰν κανένα δὲ μ' ἀρέζει,
 δάφνου μ' τοῦ Μαῖός,
 τοῦ Τσιλλῆ μπηγάδ μ' ἀρέζει,
 δάφνου μ' τοῦ Μαῖός,
 πῶχ' ἀγγίτσικια κὶ λουλούδια
 κὶ τριαντάφυλλα,
 τὰ μαζώνωνν τὰ κουρίτσικια,
 πὰν στὴν Πασκαλιά,
 τὰ μαζών' κ' οἱ Λαζαρίνις,
 πὰν' στοὺν Δάζαρη.

Ἐπειτα, ἀφοῦ τελειώσουν τὸ τραγούδι, παίρνουν λίγο νερὸ σ' ἕνα δοχεῖο καὶ ξεκινοῦν πάλι πίσω γιὰ τὸ σπίτι. Στὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς τραγουδοῦν τὸ ἀκόλουθο τραγούδι:

Πὸν κάτου σ' ἔν—
 —ἀμὰν γκέλ' ἀμὰν—
 πὸν κάτου σ' ἕνα ἔλατο
 —γυιέ μ'— στῆς Πούλιας τ' ἀργαστήρι
 κὶ ὄχ ξανθὰ μαλλιὰ πλεγμένα—
 χίλιοι ραφτάδες ἔρραφταν καὶ χίλιοι μαθητάδες·
 —κὶ ὄχ ξανθὰ μαλλιὰ πλεγμένα—
 ἕνα μικρὸ ραφτόπουλο ράφτει καὶ τραγουδάει·
 «Καβάδι μου λιανόραβο καὶ πυκνογαζωμένο,
 χίλιες φορὲς σοῦ ἔρραφα, γιὰ νὰ σὲ καμαρώνω.

Ἔτσι σιγὰ σιγὰ φθάνουν στὸ σπίτι, ὅπου θὰ συνεχίσουν πάλι ὡς ἀργὰ τὰ μεσάνυχτα τὸ χορὸ καὶ τὸ τραγούδι, ὅπως κάθε βράδυ. Πρέπει δὲ νὰ βιαστοῦν καὶ νὰ προσέξουν, γιὰτὶ ἔχουν πολλὰ τραγούδια νὰ μάθουν. Ἄλλο θὰ ποῦν στοῦ παπᾶ τὸ σπίτι, ἄλλο στοῦ προέδρου κὶ ἄλλο στὸ καθένα σπίτι, πὸν θὰ ἐπισκεφθοῦν· κὶ ὄχι μόνο ἀπὸ ἕνα, ἀλλ' ἀπὸ δύο κὶ ἀπὸ τρία, ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκογένεια.

Ἐπίσης κατὰ τὴν διάρκεια τῶν νυχτεριῶν πρέπει νὰ φροντίσουν νὰ ἐτοιμάσουν καὶ τὴν παλαικῆ τοπικῆ στολή, πὸν θὰ φορέσουν καὶ πὸν ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ τὰ ἐξῆς περίπου ρούχα καὶ λοιπὰ ἐξαρτήματα: μαῖτρα παπούτσι, ἄσπρες κάλτσες, κόκκινη φούστα, ἄσπρο σαγιᾶ ἐπάνω ἀπὸ τὴ φούστα, πλουμιστὴ ποδιά, κόκκινο ζωνάρι, μαῦρο κοντὸ ἐπάνω ἀπὸ τὸ σαγιᾶ ἕως τὴ μέση καὶ κόκκινο τσεμπέρι στὸ κεφάλι. Στολίδια χρησιμοποιοῦν φλουριά καὶ διάφορα ἄλλα ἀσημικά, πὸν τὰ κρεμοῦν στὸ μέτωπο καὶ στὸ στήθος. Ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ εἶναι ἕτοιμα τὴν Παρασκευὴ τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς συγκεντρώνονται πάλι ὅλες στὸ ὠρι-

σμένο σπίτι καὶ φοροῦν τὴ στολή, πὺν ἔχει ἐτοιμάσει ἢ κάθε μία, ὅπως τὴν περιγράψαμε πῶς πάνω. Χτενίζονται, στολίζονται καί, σὰν ἐτοιμασθοῦν καλὰ ὄλες, ξεκινοῦν κατὰ ζευγάρια γιὰ τὴν Ἐκκλησία μὲ τὴ νοικοκυρὰ τοὺς μπροστά, ὅπου θὰ παρακολουθήσουν τὴν ἀκολουθία τοῦ ἔσπερινου.

Μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς Ἐκκλησίας βγαίνουν στὸ προαύλιο, ὅπου θὰ χορέψουν τρεῖς χοροὺς τραγουδῶντας :

Τῷ ἀκούσιτι, κορίτσια μου,
ὁ Δάζος μας πατρεύτηκι,
ψηλὴ γυναῖκα ἐπιρρι,
ψηλὴ, λιγνὴ, καμαρωτὴ.
Κὶ ἀπὸ τὸ χέρο τὴν ἐπιρρι
κὶ στοὺ παζάρ' τὴν πῆγρι.
'Ιδέτι γυναῖκα ἔμορφη,
ν παντρεύτηκιν οὐ Δάζαρους.

Τῆς κυρᾶς Σοφιᾶς ἡ κόρη, πὺν τοῦ Κολυτρώ,
ὄλη μέρα μὸν ἀλλάζει κὶ στουλιζιτι
κὶ τὴν Κυριακὴ τοῦ βράδου βάνει πράσινα.
Κὶ οὐ Μιχμὲτ ἀγᾶς διαβαίνει καὶ τὴν λῶιασε,
πέντι παλληκάρια στέλλει στὴν κυρὰ Σοφιᾶ·
«Νὰ μᾶς δώσης τὸ κορίτσι στοὺ Μιχμὲτ ἀγᾶ.
—Τοὺ κορίτσι μ' δὲν τοῦ δίνου στοὺ Μιχμὲτ ἀγᾶ.»
Τοὺ κορίτσι' ἀντιλουτσκιν ἀπ' τοὺν ἀργαλειό·
«Δῶσι, μάνα μου, τοὺ λόγου, ἰγῶ τοὺν ἀγαπῶ.»

Ἡ Μαρουδιά 'π' τὰ Γιάννινα
δευτέρη μέρα κίνησε,
νὰ πάη γι' ἀσημόχωμα,
σημόχωμα κὶ' ἀσπρόχωμα,
κὶ σκιπαριά δὲ βάρεσε,
μὸν πέσε τ' ἀσημόχωμα
κὶ σκέπασε τὴ Μαρουδιά.
Ψιλὴ λαλίτσα ἔβγαλε,
ν' ἀκούση ἢ μανίτσα της, νὰ πάη νὰ τὴ γλυτώση.

Στὸ διάστημα αὐτό, πὺν οἱ Λαζαρίνες χορεύουν τραγουδῶντας, ὅλος ὁ κόσμος πὺν ἦταν στὴν Ἐκκλησία μένει στὸ προαύλιο καὶ παρακολουθεῖ μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ εὐχαρίστηση τὸ χορὸ τοὺς καὶ τὰ τραγούδια τοὺς. Ἐφοῦ τελειώσουν καὶ τὰ τρία τραγούδια, γυρίζουν ὄλες μαζὶ στὸ σπίτι καὶ συνεχίζουν τὸ νυχτέρι τοὺς, ὅπως καὶ κάθε βράδου.

Τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου πρῶτῃ πρῶτῃ θὰ σηκωθοῦν ὄλες, θὰ ντυθοῦν, καὶ κάθε ζευγάρι κατόπιν θὰ πάη στὰ σπίτια τους καὶ θὰ φέρουν ὕλικά, γιὰ νὰ κάνουν πίττες, δηλαδή ἀλεύρι, λίπος, αὐγά, ρύζι, τυρὶ κ.λ.π. Μὲ τὰ ὕλικά, πὸν θὰ συγκεντρωθοῦν, θὰ κάνουν πρῶτα τρεῖς μικρὲς δλόκληρες πίττες, οἱ ὁποῖες προορίζονται γιὰ τὸν παπᾶ, τὸν δάσκαλο καὶ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητος, καὶ μετὰ τὰ ὑπόλοιπα θὰ κάνουν ὅσες μεγάλες πίττες γίνονται. Αὐτὲς μετὰ θὰ τις μοιράσουν σὲ κομμάτια ἀνάλογα μετὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν κοριτσιῶν, πὸν λαμβάνουν μέρος, γιὰ νὰ τὰ προσφέρουν ἀργότερα στοὺς γονεῖς τους ἢ, ἂν δὲν ἔχουν, στὸ πλησιέστερο συγγενῆ τους.

Ἡ διανομὴ θὰ γίνῃ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου τὸ βράδυ. Προηγουμένως ὀρίζεται μία ἀπὸ τὶς Λαζαρίνες, πὸν θὰ προσφέρει τὴν πίττα καὶ θὰ χαιρετᾷ μετὰ χειροφίλημα ἐκείνους, πὸν θὰ δωρίζουν κάτι κατὰ τὴν προσφορά. Πρῶτα πρῶτα παίρνουν τὶς τρεῖς πίττες καὶ ὄλες μαζί τραγουδῶντας τὶς πηγαίνουν στὰ σπίτια τοῦ παπᾶ, τοῦ δασκάλου καὶ τοῦ προέδρου. Μόλις φθάσουν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῶν, τραγουδοῦν :

*"Ανοιξι, κυρά μ', τὴν πόρτα, μπόζια μου κυρά,
νὰ σιβοῦν οἱ Λαζαρίνες μὲ καλὸν κισό.*

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ πρώτη παίρνει τὴν πίττα καὶ τὴν προσφέρει στὴ νοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ καὶ παίρνοντας ὅ,τι τῆς δωρίσῃ ἐκείνη, συνήθως χρήματα, τὴ χαιρετᾷ φιλώντας τὸ χέρι τῆς. Φεύγοντας γιὰ τὸ ἄλλο σπίτι τραγουδοῦν :

*"Αντισι νὰ φύγομι ἀπὸ τοῦν τοῦ μαχαλά,
γιατὶ μᾶς μιζέρισαν τούτις οἱ γειτόνισσες.*

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ σὲ ὅλα τὰ σπίτια, πὸν πηγαίνουν νὰ προσφέρουν τὶς πίττες τὸ Σάββατο τὸ βράδυ.

Μόλις τελειώσῃ ἡ διανομὴ τῆς πίττας σὲ ὅλα τὰ σπίτια, πὸν ἔπρεπε νὰ προσφέρουν, γυρίζουν πάλι στὸ ὄρισμένο σπίτι, ὅπου σχεδὸν ξημερώνουν τραγουδῶντας καὶ χορεύοντας. Ἐξ ἄλλου αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ τελευταία βραδεῖά, πὸν θὰ εἶναι ὄλες μαζί συγκεντρωμένες στὸ ἴδιο σπίτι.

Ξημερώνοντας ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων, θὰ σηκωθοῦν ὄλες πρῶτῃ πρῶτῃ, θὰ φορέσῃ ἡ κάθε μία τὴ στολή τῆς μετὰ ὅλα τὰ ἀσημικὰ καὶ τὰ στολίδια καὶ θὰ εἶναι ἑτοιμὲς γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Μόλις ὁ παπᾶς σημάνη κ' ἡ καμπάνα σκορπίσῃ κυματιστὰ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα σ' ὄλο τὸ χωριό, θὰ ξεκινήσουν ὄλες μαζί καί, καθὼς πάντα, ἡ κάθε μία μετὰ τὸ ζευγάρι τῆς γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, πὸν ἔξαιρετικὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ συγκεντρώνει τὸν περισσότερον κόσμον. Ἐκεῖ θὰ παρακολουθήσουν μετὰ κατάνυξη μέχρι τοῦ τέλους τῆς θείας λειτουργίας καί, ἀφοῦ κατόπιν ἀδειάσῃ τελείως ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τὸν κόσμον, πὸν θὰ σταθῇ στὸ προαύλιο μαζί μετὰ τὸν παπᾶ, οἱ Λαζαρίνες θὰ μείνουν μέσα μόνες τους μετὰ τὴν σπιτονοικοκυρὰ τους καὶ θὰ τραγουδήσουν τὰ τρία ἀκόλουθα τραγούδια :

«Ἐσὺ, κυρά μου, λούζιοι κι τὸ Χριστὸ σκινιτζεύουν.
—Κι σὰ σκινιτζεύουν τὸν Χριστὸ, δὲν ἔχουν τί νὰ κάνουν
γιὰ νὰ σφαγῶ, γιὰ νὰ κομπῶ, σφάζουντ' οἱ μάννις ὄλις.
Φέρετι ψωμί, φέρετι φαεῖ, νὰ στήσω μιὰ νταβέρονα,
νὰ στήσου μιὰ παρηγοριά, νὰ τῶχν οἱ μάννις ὄλις.

Κάτου στ' ἀργυροστόλισμα καὶ στοὺν Κυριοῦ τὸν τάφου,
ἐκεῖ σκινιτζεύουν τὸν Χριστὸ οἱ σκύλλοι οἱ Οὐβραῖοι.
Τὸν σκέντζιβαν, τὸν παιδιβαν, σκληρὰ τὸν τυρανοῦσαν.
Κι οὐ Γύφτους ἀνυπρόκοπους, πὸν προκοπή δὲν ἔχει,
κάτσιν καὶ τοὺς ὀρμημένιν, κάτσιν τοὺς ὀρμηνεύει.
«Πέντι πιρούνια βάλτι τουν, τὰ πέντ' ἀράδα ἀράδα,
τὰ δυὸ βάλτι στὰ γόνατα, τὰ δυὸ στὶς ἀπαλάμις,
τὸν πέμπτου τὸν φαρμακιρὸ κατὰ μεσης στὰ σκότια.
Βάλτε τον ξύδι καὶ χολή, ποτίστε τον τὰ χεῖλη.

Παραθυρίτσικια μ' ἀργυρῶ κι ἀργυροστολισμένα,
γιὰ φέξετι κι γιὰ λάμπιτι κι ἀσπροχρωματιστήτι,
γιὰ φέξετι τὴν κυρούλα μου, νὰ βγῆ στὸ παραθύρι,
νὰ ἰδοῦνε τὰ ματάκια της πῶς κρέμασαν τὸν γυνὸ της.

Ἄφου τραγουδήσουν καὶ τὰ τρία αὐτὰ τραγούδια, πὸν ὁ σκοπὸς
τοὺς εἶναι ὅμοια μὲ τὸ περιεχόμενον λυπητερός, θὰ βγοῦν ἔξω στὸ προαύλι
τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου τὶς περιμένουν ὄλοι οἱ χωριανοί. Ἐκεῖ σὲ λίγο θὰ
πιαστοῦν ὄλες στὸ χορὸ καὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τῆ νοικοκυρὰ θὰ χορέψουν
τραγουδώντας τὰ ἴδια τραγούδια, πὸν χόρευαν καὶ τὴν Παρασκευὴ τὸ βρά-
δυ, καθὼς γράψαμε παραπάνω.

Σὰν τελειώσουν καὶ τὰ τρία τραγούδια, ὁ παπᾶς τότε ξεκινάει γιὰ τὸ
σπίτι του. Οἱ Λαζαρίνες ἀμέσως τὸν συνοδεύουν καὶ πίσω ἀπ' αὐτὲς ἀκο-
λουθοῦν ἐπίσης καὶ πολλὲς γυναῖκες. Στὸ δρόμο, καθὼς ἡ συνοδεία μὲ τὸν
παπᾶ μπροστὰ προχωρεῖ ἀργὰ καὶ ἐπιβλητικὰ, οἱ Λαζαρίνες τραγουδοῦν :

«Ὀλοι μοῦ λὲν πῶς ἀἴγαπῶ,
ἀἴγαπῶ γραμματικόν,
πῶρχιτι ἀπ' τὴν Ἰκκλησιά
μὲ λαμπάδις μὲ κηριά,
μ' ἀσημένια θυμιατά.

Αὐτὸ τὸ τραγούδι συνεχίζεται, ὥσπου νὰ φθάσουν στοῦ παπᾶ τὸ
σπίτι. Ἐκεῖ ὁ παπᾶς μπαίνει μέσα καὶ ἀμέσως βγαίνει ἡ παπαδιά στὴν
πόρτα τῆς αὐλῆς καὶ ὑποδέχεται τὶς Λαζαρίνες, καθὼς καὶ ὄλες τὶς ἄλλες
γυναῖκες πὸν ἀκολούθησαν, τὶς καλωσορίζει καὶ τὶς κερνάει ὄλες γλυκὸ ἢ

λουκούμι. Τὴν ὥρα, πὸν ἡ παπαδιά κερνάει, οἱ Λαζαρίνες τραγουδοῦν :

*Παπαδοκόρη
κὶ ἀρχοντοκόρη,
κατέβη κάτω,
κάτω στὴν πόρτα,
νὰ ἰδῆς τίς κόρες
καὶ νὰ τίς κρῖνης.*

Παλαιότερα κατέβαινε πράγματι ἡ παπαδοκόρη καὶ ἔκρινε ἂν ἦταν ἀξίες ὄλες νὰ γίνουν Λαζαρίνες. "Αλοίμονο ἂν καμμιά δὲν τῆς ἀξίζε νὰ γίνῃ καὶ τῆς τὸ ἔλεγε αὐτὸ ἡ παπαδοκόρη. "Ἐπρεπε ἀμέσως νὰ φύγῃ καὶ νὰ πάῃ νὰ βγάλῃ τὴ στολὴ τῆς Λαζαρίνας, πὸν φοροῦσε. "Ἡ ἄλλη τότε, πὸν ἔμενε ἀπὸ τὸ ζευγάρι τῆς, ἔπαιρνε καὶ κρατοῦσε τὸ καλάθι, πὸν εἶχαν μαζί τους, γιὰ νὰ μαζεῦσουν τὰ αὐγά καὶ τὰ ἄλλα δῶρα, πὸν θὰ τίς ἔδιναν στὰ σπίτια, πὸν θὰ ἐπισκέπτοντο κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας. Αὐτὸ τώρα δὲν γίνεται καὶ τὸ καλάθι τὸ κρατεῖ ἓνα παιδί.

"Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ οἱ Λαζαρίνες μπαίνουν στὸ σπίτι τοῦ παπαῦ, ἐνῶ ὄλες οἱ ἄλλες γυναῖκες φεύγουν, ἀφοῦ κερασθοῦν, γιὰ τὰ σπίτια τους. Μέσα στὸ σπίτι τραγουδοῦν πάλι ἓνα τραγούδι γιὰ τὸν παπαῦ, πὸν λέει :

*Πὸν κάτω σὲ μοσχομηλιά, πὸν πάνω σ' ὄριο κλῆμα,
ἐκεῖ κάθιτι ἀφέντης μας μὲ τὸ χαρτί στὸ χέρι,
μὲ τὸ χαρτί, μὲ τὸ σταυρό, μὲ τ' ἅγιο τὸ Βαγγέλιο.
"Ὡς κ' ἡ κυρὰ ἡ Παναγιά πάει κὶ τὸν προσκυνάει.*

"Ἐπειτα τραγουδοῦν γιὰ τὴν παπαδιά :

*"Ἐσὸν μέλισσα μέλισσα, πὸν περπατεῖς ἀγάλια,
βαστῆς τὸ μέλι στὸ γυαλί, τὸ γάλα στὸ ποτήρι,
κὶ ὅταν θὰ ῥθῆ ὁ ἀφέντης σου, γλυκὰ νὰ τὸν ποτίζης,*

Μετά, ἂν στὴν οἰκογένεια ὑπάρχῃ μεγάλο παιδί γιὰ παντρεία, τραγουδοῦν καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἔξῃς :

*Σὰν κίνησιν ὁ νιούτσικος νὰ πάῃ ν' ἀρραβωνιάσῃ,
οὔτιδὶ τοῦ ρούχου τ' ἔβαζι, κὶ οὔτιδὶ τὸν καμπουχᾶ του
κὶ οὔτιδὶ τ' ἀσημομάχιρου τ' π' ἀξίζει δυὸ χιλιάδης,
μὸν ἔφηνι κὶ πήγινι τὴν κόρη νὰ προλάβῃ.*

"Ἄν πάλι ὑπάρχῃ κορίτσι, πὸν πηγαίνει στὸ σχολεῖο, τραγουδοῦν καὶ γι' αὐτό :

*Μάνα, πῶχει μιὰ λυγερή, πῶχει μιὰ θυγατέρα,
τὴν ἔλουζε, τὴ χτένιζε, στὸν δάσκαλο τὴ στέλνει
κὶ ὁ δάσκαλος τὴν ἔσκιαζε μὲ τὴ χρυσοῦ τὴ βέργα.*

Ἄφ'οὔ λοιπὸν τελειώσουν ὅλα τὰ τραγοῦδια ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ παπᾶ, ἡ παπαδιά δωρίζει καί, χρήματα ἢ αὐγά, στὶς Λαζαρίνες καὶ ὅλες μαζί ἔπειτα φεύγουν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ δασκάλου. Βγαίνει ἔξω ὁ δάσκαλος, τὶς ὑποδέχεται, καὶ κατόπιν τοῦ τραγουδοῦν :

*Γραμματικὸς ἐκάθονταν ἐπάνω σὲ καρέλα
κ' ἔγραφε κ' ἐκοντήλιαζε μὲ τὸ χρυσὸ μολύβι.
«Δάσκαλε μ', ποῦ 'ν' τὰ γράμματα σ' κι ὁ λογαριασμός σου ;
—Τὰ γράμματα εἶν'τα στὸ χαρτί, κι ὁ νοῦς μου στὴν αἰγάπη (ἢ
στὴν καλή μου)*

Ἄν ὁ δάσκαλος εἶναι ξένος στὸ χωριό, τοῦ τραγουδοῦν τὸ ἔξης τραγοῦδι :

*Ξενιτεμένο μου πουλὶ καὶ παραπονεμένο,
ἡ ξενιτειά σὲ χαίρεται κ' ἐγὼ 'χω τὸν καημὸ σου.
Τί νὰ σοῦ στείλω, ξέने μου, τί νὰ σοῦ προβοδήσω,
αὐτοῦ στὰ ξένα πού 'σαι ;
Σοῦ στέλνω μῆλο, σέπιτι, κηδὸνι μαραγγιάζει,
σταφύλι ξερογίζεται, τριαντάφυλλο μαδειέται,
μόνον σοῦ στέλνω τὸ δάκρυ μου, μαντήλι μουσκεμμένο.
Τὸ δάκρυ μ' εἶναι καυτερό, τὸ καίει τὸ μαντήλι.*

Παίρνουν ἔπειτα κι ἀπὸ τὸν δάσκαλο τὸ δῶρο τους, ὀλίγα χρήματα βέβαια, καὶ φεύγουν γιὰ τὸ σπίτι τοῦ προέδρου. Στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τραγουδοῦν :

*Ἄνοιξε, κυρά μ', τὴν πόρτα,
μπόζια μου κυρά,
νὰ σιβοῦν οἱ Λαζαρίνες
μὲ καλὴ καρδιά.*

Ἄμέσως βγαίνει ἡ γυναῖκα τοῦ προέδρου, τὶς καλωσορίζει καὶ τὶς ὀδηγεῖ μὲ χαρὰ μέσα στὸ σπίτι της. Ἐκεῖ οἱ Λαζαρίνες τραγουδοῦν γιὰ τὸν πρόεδρο :

*Ἀφέντη μου, πρωτοτίμητε καὶ πρωτοτιμημένηε,
πρῶτα ὁ Θεὸς σὲ τίμησε κ' ὕστερ' ὁ κόσμος ὅλος,
σὲ τίμησε κ' ὁ βασιλιάς, βεζύρη νὰ σὲ βάλῃ.*

Ἄν ἡ γυναῖκα τοῦ προέδρου εἶναι ἡλικιωμένη, τραγουδοῦν καὶ γι' αὐτὴν τὸ ἴδιο τραγοῦδι, ποῦ τραγουδήσαν καὶ γιὰ τὴν παπαδιά.

Ἐπειτα, ἀφ'οὔ πάρουν καὶ τὸ δῶρο τοῦ προέδρου, φεύγουν καὶ μὲχρι τὸ βράδυ σχεδὸν γυρίζουν τὸ χωριὸ καὶ ἐπισκέπτονται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὅλα τὰ ἄλλα σπίτια. Ἐκεῖ, ἀνάλογα μὲ τὴν οἰκογένεια, τραγου-

δοῦν καὶ τὸ κατάλληλο τραγοῦδι ἀπ' αὐτά, πού γράψαμε παραπάνω, ἀλλάζουν εὐχές, χαιρετοῦν καὶ παίρνουν τὰ χρήματα ἢ τὰ ἀγνά, πού θὰ τὶς δωρίσουν.

Ὅταν τέλος τελειώσουν ὅλα τὰ σπίτια, κατὰ τὸ βράδυ μαζεύονται σὲ μία ἄκρη του χωριοῦ καὶ κάνουν τὸν τελευταῖο τους χορὸ τραγουδώντας:

*Σῦρε, Λάζαρέ μ', κ' ἔλα τοῦ χρόνου,
κὶ ἂν χαθῆ καμμιά ἀπὸ μᾶς τὶς δώδεκα,
πάλι παίξει τὸν συντροφισοίτσες μου.*

*Κάτω στὸ μπαχτσέ, Σταμούλου μ', κὶ στοὺν κήπου μας,
παίζουν Τούρκισσες, Σταμούλου μ', κὶ ὁμορφες Ρωμιές,
κὶ πῆγα νὰ ἰδῶ, Σταμούλου μ', κὶ ἀγκαθίστικα
στὸ ποδάρι μου, Σταμούλου μ', καὶ στὸ χέρι μου.*

Μόλις τελειώση ὁ χορός, οἱ δύο πρῶτες Λαζαρίνες κρατώντας ἕνα παιλαῖδ ἄσημένιο νόμισμα, δεμένο μὲ μιὰ κόκκινη κλωστή, ξεκόβουν ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ προχωροῦν κατ' εὐθεῖαν πρὸς μίαν κατεῦθυνσιν, χωρὶς νὰ κοιτάξουν πρὸς τὰ πίσω, ὥσπου νὰ συναντήσουν κανένα χαμόδενδρο. Ἐκεῖ σταματοῦν, δένουν τὸ νόμισμα σ' ἕνα κλαδάκι, κάνουν τὸ σταυρὸ τους, εὐχονται καὶ τοῦ χρόνου καλύτερα καὶ ξαναγυρίζουν στὴ θέση τους κοντὰ στὶς ἄλλες, χωρὶς πάλι νὰ κοιτάξουν πρὸς τὰ πίσω.

Στὸ διάστημα αὐτὸ οἱ ὑπόλοιπες Λαζαρίνες τὶς κοιτάζουν καὶ τραγουδοῦν συνέχεια:

*Πέτρα πὸν πύργον πέφτει
κὶ αἰλοὶ ποιὰν θὰ βαρέση.
Τὴν πρώτη Λαζαρίνα,
πῶχι τὸν ἄσπρον τὸν σαῖᾶ
καὶ τὴν παρδαλὴ πουδιά.*

Ἐπειτα ὅλες μαζί κατευθύνονται στὸ σπίτι, ὅπου ἔκαναν τὰ νυχτέρια τους στὸ διάστημα τῆς προετοιμασίας. Ἐκεῖ μετροῦν τὰ χρήματα καὶ τὰ λοιπὰ δῶρα, πού μάζεψαν, καὶ τὰ μοιράζουν κατόπιν ἐξ ἴσου μεταξύ τους. Ἐπειτα βγάζουν τὴ στολὴ τῆς Λαζαρίνας, πού φοροῦσαν ἕως τώρα, καί, ἀφοῦ ἀλλάξουν πολλὰς εὐχὰς καὶ εὐχαριστήσουν καὶ τὴν νοικοκυρά, πού τὶς παραστάθηκε σὰν μάννα στὸ διάστημα αὐτό, χωρίζουν καὶ πᾶνε στὰ σπίτια τους.

Τὸ ἔθιμο αὐτό, πὸν ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται ἀκόμα σὲ πολλὰ χωριά τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, δημιουργεῖ μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀνυπόκριτης χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ στὸ χωριὸ καὶ δίδει ἕνα ἰδιαίτερο παλμὸ στὴ ζωὴ του.